

Csikány Tamás

A CSÍKI HATÁRŐREZRED
AZ 1809. ÉVI HÁBORÚBAN
(forrásközlés)

Az 1809. évi, vagyis ötödik koalíciós háború fő hadszíntere a Duna völgye volt – több jelentős ütközetet is itt vívtak meg –, a döntőnek szánt csatákra pedig Bécs mellett került sor. Ugyanakkor ebben a háborúban is több olyan hadműveletet ismerünk, amelyek különféle mellékhadszíntereken zajlottak: Észak-Itáliában és Lengyelországban – pontosabban a Varsói Nagyhercegség, valamint Kelet- és Nyugat-Galícia területén. Az utóbbi – a lengyel – hadszíntér eseményei a többihez képest kevesebb figyelmet kaptak, mivel a főhadszíntér történéseire gyakorolt befolyásuk is csekély volt. Számunkra most mégis ezek a fontosabbak, ugyanis a nagyszebeni levéltárból kezünkbe került egy közlésre érdemesnek talált leírás a 15. (1. székely) határőrgyalogrezred tevékenységéről az itteni területen.¹

Ferdinánd főherceg VII. hadteste ezen év márciusában Galíciában, Krakkó, Końskie és Radom környékén összpontosult.² (A főherceg különben a császárné testvére volt.) Károly főherceg parancsa szerint Ferdinándnak a főhadszíntéren tervezett támadó hadművelet megkezdésével egy időben, április 8-án kellett volna támadást indítania Varsó elfoglalására. A lengyel haderő fele Spanyolországban volt; a nagyhercegséget mindössze a Józef Antoni Poniatowski herceg vezette 15 000 ember védte. A herceg Napóleontól Krakkó elfoglalására kapott parancsot, de ehhez mindenképpen szüksége volt a megígért orosz segítségre, és a lengyel népfelkelés tömegeire is.

A császári-királyi hadtest 30 000 embere Nowe Miasto nad Pilicą felől indult meg április 15-én, és 19-én Raszynnál megkerülte a lengyel

-
- 1 Itt kívánok köszönetet mondani Magyarosi Sándornak, hogy a nagyszebeni levéltárban (Archivale Națională Sibiu), az egykori Erdélyi Főhadparancsnokság irataiban megtalálta e forrást. Comandamentul general al armatei austriece CC din Transilvania 1703–1865. 12. akta 1810. VI. 30.
 - 2 Adolf von Horsetzky: *Kriegsgeschichtliche Übersicht der wichtigsten Feldzüge seit 1792*. Wien, é. n., 207–210. p.

haderő balszárnyát, aminek következtében az említett balszárny arra kényszerült, hogy Varsóba vonuljon vissza. A város 22-én kapitulált, a Visztula jobb partján fekvő megerősített Prága azonban a lengyelek kezén maradt.

A főváros elfoglalása nem bizonyult döntő sikernek. Poniatowski a Visztulán át a Nyugat-Bug mögé vonult vissza, és míg Ferdinánd főherceg a Visztula bal partján Toruń felé haladt, keresve a kapcsolatot Poroszországgal, a lengyelek ismét átlépték a Nyugat-Bugot, és elűzték a Visztula jobb partját talált császári-királyi erőket. Május 14-én Poniatowski bevonult Lublinba és megszervezte a megszállók elleni felkelést, majd május 18-án a lengyel sereg elfoglalta Sandomierzt, és megrohmozta Zamość erődjét. Négy nappal később Jarosław is megadta magát, 28-án pedig a lengyelek Lemberget is birtokba vették.

Ferdinánd főherceg viszont hiába támadta meg Toruńt, és Czesztochowánál sem tudott eredményt elérni: Jan Henryk Dąbrowski lengyel tábornoknak Poznań környékén sikerült egy hadtestet gyűjtenie, amellyel a Pilitza folyótól Czesztochowáig szorította vissza a császári-királyi erőket. A lengyel tábornok emberei május 30-án a Bzura folyón is átkeltek, és egészen Varsó környékéig portyáztak. Ennek hatására Ferdinánd főherceg június 2-án kiűrtette a várost, ahová Dombrowski másnap már be is vonult.

Mivel Oroszország ekkor szövetségben állt Franciaországgal, Dmitrij Vlagyimirovics Golitsyn herceg vezetésével egy hadtestet küldött az Osztrák Császárság serege ellen, amely május végére érkezett Galíciába, azonban az általuk kiadott kiáltványok enyhe hangvétele és az előrenyomulás üteme egyértelműen arra utal, hogy meglehetősen vonakodva tettek eleget szövetségesi kötelezettségeiknek. Május vége, június eleje óta az orosz hadtest igen lassan haladt előre Nyugat-Galíciába a Bug folyón át, és a lengyelekkel sem született semmiféle olyan terv, amely a Ferdinánd főherceg vezette erők elleni közös hadművellettel számolt volna. Az oroszok galíciai előrenyomulásuk további szakaszában is a Visztula jobb partján maradtak, és kerülték a császári erőkkel való érintkezést.

Ferdinánd főherceg Poniatowski elvonulása után kikülönített két könnyűdandárt Carl Schauroth altábornagy vezetésével, hogy a Sandomierzzel és Lemberggel való összeköttetést biztosítsák. Mivel azonban

Sandomierz ekkor már a lengyelek kezén volt, a különítmény – azt követően, hogy május 27-én rövid harcba keveredett – továbbvonult, majd Opatowiec közelében átkelt a Visztulán, és Baranów közelében telepedett le. A lengyel csapatok ekkor a Visztula és a San folyó szögletében, Sandomierzzel szemben táboroztak. A hónap végére a császári-királyi hadtest zöme is megérkezett a térségbe, és míg egy részük június 5-én körülvárta a várost, a többiek továbbhaladva egy kerülővel csatlakoztak Schauroth különítményéhez. Június 12-én összecsapásra is sor került: Gorzycénél az előőrs nagyobb létszámú lengyel gyalogsági erőkkel keveredett harcba, amelyek az ottani mocsár és egy töltés mögött foglaltak állást. A tulajdonképpeni csata azonban elmaradt; a kezdeti harcok után a lengyelek átkeltek a San folyón, és elvonultak.

Ferdinándnak június 18-ára véres harcok árán sikerült bevennie Sandomierzt. A csalódott Poniatowski július első napjaiban elszakadt az oroszoktól, és azzal a szándékkal gyűjtötte össze a rendelkezésére álló erőket, hogy egyesüljön Dombrowskival. Időközben az erőviszonyok is megfordultak: a nagyhercegség hadserege 24 000 főre nőtt, amelyhez még 30 000 főnyi irreguláris harcost is hozzá kell számolnunk. Ferdinándnak ezzel szemben legfeljebb 20 000 ember állt rendelkezésére, ezért Sandomierz megsarcolása után kénytelen volt visszavonulni Krakkóba. Itt átadta a parancsnokságot tábornokainak, Ferdinand Mondet altábornagynak és Johann Mohr vezérőrnagynak, majd a főhadiszíntéren bekövetkezett katasztrofális események hatására csapatainak egy részével a Jablunkai-hágón át Magyarország felé indult. Napóleon csapatai ugyanis már Bécsben és környékén táboroztak, s készültek a döntő összecsapásra Károly főherceg, a császári fővezér erőivel. A csata, amelyre 1809. július 5-én és az azt követő napon Wagramnál került sor, nagy francia sikert hozott.

A hadtest hadműveleteiben a székely határőrzászlóaljok is részt vettek, erről azonban meglehetősen kevés adattal rendelkezünk. Erdélyből a csiki 14. (1. székely) és a háromszéki 15. (2. székely) határőrgyalogezredtől egy-egy zászlóaljnak már februárban el kellett indulnia a VII. hadtesthez, mégpedig úgy, hogy április 10. és 13. között kellett Duklához érkezniük.³ A csíkiak 1251 fővel, a háromszékiek 1334 fővel

3 Kriegersarchiv (KA) Alte Feldakten (AFA) Hofkriegsrath 7. Korps 1809. (Karton 1482.) 1809-3-5b. Marsch Plan.

érkeztek be a meghatározott helyre.⁴ A két zászlóalj – a 4. (császár) svalizsérezzreddel és egy lovasüteggel együtt – Johann von Branowatzky vezérőrnagy⁵ önálló gyalogdandárába került, amely a hadművelet megindulásakor a nyugat-galíciai Olkusz településre kikülönítve a hadtest balszárnyát biztosította. Branowatzky vezérőrnagy feladatai közé tartozott, hogy a menet fedezése mellett érje el Czeszochowa városát, a híres búcsújáróhelyet, és vagy foglalja el a megerődített kolostort, vagy – amennyiben ez nem sikerül – vegye zár alá; azaz oly módon fogja körül, hogy még egy egér se juthasson át a gyűrűn.

A dandár április 17-én érkezett a kastélyszerű kolostorhoz, és az ellenséges előőrsöket beszorította az erősségbe. Másnap Branowatzky megadásra szólította fel a védőőrség parancsnokát, de elutasító választ kapott: az erős falakkal és kazamatákkal rendelkező erősség falain huszonnyolc löveg állt, emellett pedig lőszerrel és élelemmel is kellő mennyiségben rendelkeztek, úgyhogy a védők készen álltak a tartós védelemre. A rendszeres ostrom nem tartozott a császári-királyi dandár feladatai közé, ezért a parancsnoki tiszteet betöltő vezérőrnagy a helység megfigyelésére Johann Gramont ezredest, a háromszéki ezred parancsnokát hagyta hátra egyik saját zászlóaljával és két Császár-svalizser századdal.⁶ A dandár zöme ezt követően Varsóba vonult, ahol egészen a hadtest visszavonulásáig a város helyőrségét alkotta.⁷ A következő hetek eseményeit a csíki zászlóaljra vonatkozóan az alábbiakban olvasható dokumentumból ismerjük.

A határőr-gyalogezerdek különleges helyet foglaltak el a császári-királyi haderőben. Ezekben olyan katonák szolgáltak, akik polgári foglalkozásukat tekintve többnyire gazdálkodók voltak, azonban emellett határőrizeti feladatokat, háború idején pedig tábori szolgálatot is elláttak; családjuk katonacsaládnak, földjük, birtokuk határőrbirtoknak minősült. Az egyes századok több település katonáiból álltak össze; a

4 KA AFA Karton 1482. 1809-3-5b. és 1809-4-17. Hadrendi kimutatás.

5 Nagy-L. István: *A császári-királyi hadsereg magyarországi tábornokai 1787–1815.* Budapest, 2020, 84–85. p.

6 Johann Baptist: *Der Feldzug in Polen. (Fortsetzung). Oestreichische Militarische Zeitschrift, Zwewiter Band. Viertes Heft.* Wien, 1844.

7 *Die Reiter-Regimenter der k. k. österreichischen Armee. III. Band Die Uhlanen.* Wien, 1863, 129. p.

század székhelye az a település volt, ahol a századparancsnok lakott. Hat század alkotott egy zászlóaljat, két zászlóalj pedig egy ezredet. Ha mindkét zászlóalj háborúba vonult, a határőrszolgálatot idősebb – félinvalidus vagy invalidus – katonákból szervezték meg. A csiki ezredhez szervezés szerint Kászon, Alcsík, Felcsík és Gyergyó tartozott. Az ezred élén 1809-ben Michael Marcant von Blankenschvath ezredes állt, helyettese Bonaventura von Rocher alezredes volt. Az ezredet alkotó két zászlóalj parancsnoka Arady István és Földvály János őrnagyok voltak. Az egyes századok létszámát, parancsnokait és származási helyét az alábbi táblázatban tüntettük fel.⁸

<i>Század</i>	<i>Parancsnok</i>	<i>Székhely</i>	<i>Létszám</i>
1.	Anton Fieschy százados	Kászonfeltíz	188
2.	Johann Burgarich százados	Csíkkozmás	193
3.	Johann Budimirovich százados	Csíkszentimre	160
4.	Szörtsei József százados	Csíkszentgyörgy	181
5.	Martin Polyak százados	Várdotfalva	200
6.	Földvály Pál százados	Csíkszentmiklós	184
7.	Joseph Hannenheim százados	Csíkrákos	174
8.	Joseph Renner százados	Csíkszenttamás	175
9.	Johann Blasevich százados	Gyergyóújfalu	187
10.	Andreas Mittrovich százados	Gyergyószentmiklós	191
11.	Franz Ruhmbaum százados	Gyergyóalfalu	190
12.	Johann Simatits százados	Ditró	194

Az 1809 februárjából származó állománytábla szerint a Duklához induló 1. tábori zászlóaljat a következő századok alkották:

1. század (Fieschy százados);
4. század (Szörtsei százados);
7. század (Johann Blasevich alszázados);
8. század (Renner százados);
10. század (Andreas Mittrovich alszázados);
11. (Ruhmbaum százados).

8 Standestabelle, 1809. január.
(<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TN-YSMB-2?cat=134027&i=219&lang=hu>) (Letöltve: 2025. 07. 17.)

A hat század összesen 1107 főnyi erőt képviselt. A felsorolásból látható, hogy a 7. század vezetését Blasevich alszázados vette át, Hannenheim pedig a 9. század élére került, azaz a két tiszttulajdonképpen helyet cseréltek. A többi század egyelőre otthon maradt.⁹

Az ezred 1809-es lengyelországi hadinaplója betekintést enged a kivonuló zászlóaljak mindennapi életébe, ugyanakkor azonban az is kiderül belőle, hogy egy-egy háborúban a harci napok számához képest mennyivel több telik el gyaloglással, táborozással, valamint előőrsi szolgálattal. A leírtak szerint az 1. zászlóalj két alkalommal szenvedett veszteséget: először május 27-én esett el két fő, és nyolc sebesülés is történt, majd június 12-én tizenkét fő halt hősi halált, és negyvenheten szenvedtek sebesülést. A határőrök azonban a harcok befejezését követően sem mehettek haza, ugyanis a július 12-én aláírt fegyverszünet után az uralkodó, I. Ferenc császár még folytatni kívánta a háborút. A hadsereg számára Komáromot jelölték ki gyülekezési helyül. A VII. hadtest alakulatainak is ide kellett vonulniuk, akárcsak a csíki ezred 2. zászlóaljának, amely a korábban említett 1. zászlóalj elvonulásakor eredeti állomáshelyén, a határvidéken maradt. A zászlóaljok részt vettek a komáromi erődök építésében, ami egészen október közepéig, a schönbrunni béke aláírásáig folytatódott.

Az alább közreadott leírás eredetileg német nyelven íródott; fordítása az eredeti tiszttázi példány alapján készült. Mindamellet, hogy törekedtünk a lehető leghűbben visszaadni a dokumentum szövegét, a közérthetőség miatt bizonyos módosításokat kellett végrehajtanunk a fordítás során: a többszörösen összetett mondatokat rövidebbekre tagoltuk, és bizonyos esetekben – ha erre feltétlenül szükség volt – át is fogalmaztuk ezeket (mindezt természetesen úgy, hogy az eredeti mondanivaló sehol ne szenvedjen csorbát). A helységnevek esetén – amennyiben ezeket azonosítani lehetett – a jelenleg használatban lévő nevet adtuk meg, illetve törekedtünk az ismert megnevezések és írásmódok alkalmazására. A személynevek írásánál a hivatalosnak tekinthető névalakot használtuk; a nem azonosítható személyekhez nem fűztünk külön megjegyzést. A forráshoz két menetterv is tartozik; ezek közlésétől eltekintünk.

9 Standestabelle, 1809. február.
(<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C9TN-YSM6-Y?cat=134027&i=273&lang=hu>) (Letöltve: 2025. 07. 17.)

A FORRÁS

14. székely gyalogezred

2. tábori zászlóalj

Az 1809. évi hadjárat története

1. § Az 1. tábori zászlóalj

Miután az ő császári-királyi fensége, a Generalissimusz főherceg¹⁰ 1809. február 2-i legmagasabb parancsára készenlétben álló 1. tábori zászlóaljnak a magas Főhadparancsnokság 1809. február 13-i P 155. számú rendelete a kivonulást meghatározta, az február 23-án Csíkszere-dán, a törzs székhelyén gyülekezett, a századok a menethez megalakultak, és a zászlóalj az ellenőrzések gyors megtörténte után elindult, ahogy azt a mellékelt menetterv mutatja.

Útközben – március 3-án – Holdvilágon¹¹ v. Wojna úr¹² ellátta élelemmel a tisztikart, és minden embernek őrmestertől lefelé $1/2$ font¹³ marhahúst és egy meszely¹⁴ bort osztott ki.

A zászlóalj 6-án Szentimrén¹⁵ éjszakázott, ahová a gyulafehérvári helyőrségből kirendelt tisztek bevonultak. Vételtek 1188 köpenyt, mel-lényt, nadrágot és borjúbőr torniszert¹⁶, 200 barna kabátot, 2376 pár magyar cipőt, 96 doppelstutzent¹⁷ ezek felszerelésével együtt, illetve Tordából¹⁸ 12 fogatoslovat és 6 poggvászfűt is beosztottak hozzájuk.

12-én [a zászlóaljat] megszemlélte a vezénylő tábornok Őexcellenciája¹⁹, majd báró Lowenberg altábornagy²⁰, Branowatcky tábornok²¹ és Trautsche tábori hadbiztos²² jelenlétében megtörténtek az ellenőrzések.

10 Károly főherceg, a haderő főparancsnoka, hadügyminiszter.

11 Románul Hoghilag.

12 Nem sikerült azonosítani.

13 50-60 dkg (<https://mnl.gov.hu/mnl/ol/sulymertek>) (Letöltve: 2025. 07. 17.)

14 3,5-4 dl (<https://mnl.gov.hu/mnl/ol/sulymertek>) (Letöltve: 2025. 07. 17.)

15 Románul Sântimbru.

16 Hátí bőrönd.

17 Kétsövű mesterlövész puska.

18 Románul Turda.

19 Az erdélyi főhadparancsnok, Vincenz von Kollowrat-Liebsteinsky altábornagy.

20 Wunibald Loewenberg altábornagy, az erdélyi határőr csapatok hadosztályparancsnoka.

21 Johann von Branowacky vezérőrnagy, a 7. hadtest Schauroth-hadosztályának dandárparancsnoka.

22 Johann Trautsche, brassói hadbiztos.

Horvátiba²³ vonulás, amely közben a Rumbach-osztály²⁴ minden embere kapott egy meszely ingyenbort, amikor Szent Demeteren²⁵ mentek keresztül.

23-án a zászlóalj új menettervet kapott, amely szerint szekereken kellett utaznia Dukláig, viszont a társzekerek hajtóit és a málháslovakat le kellett adnia.

25-én rendelet érkezett jutalom kifizetéséről, valamint 27-én menetterv a Galíciai Főhadparancsnokságtól, amely úgy rendelkezett, hogy Duklától kifelé [feltehetőleg azután, hogy Duklát elhagyták] naponta 3 állomást kell maguk mögött hagyniuk.

Duklán a zászlóaljat üzenet várta azon paranccsal, hogy meneteljen Krakkóba, ahová április 4-én be is érkezett.

Ő Királyi Fensége Ferdinánd főherceg²⁶ személyesen meg szemlélte [a zászlóaljat], azután 6-án díszszemle volt több tábornok jelenlétében, majd manővereket hajtatott végre. Délután kiosztották a jutalomfizetést. 8-án társzekérhajtókat és poggászfiúkat fogadtak fel. 7-től 10-ig a zászlóalj céllövészetet gyakorolt céltáblára.

11-én menet Novagura-ra²⁷, 12-én Ul Kuscht-ra²⁸ és Raabstein-re.²⁹ 13-án ugyanott pihenőnap. A Ruhmbaum-osztályt³⁰ mint előőrset Szlavkov in das Warschauisehe településre³¹ előreküldték.

14-én korán elvonulás, és a Császár-svalizsérékkel³² együtt bevonulás Szlavkov in Warschauisehe településre.

15-én [menet] Szivers-be.³³

16-án a zászlóalj Gnezdo-n³⁴ és környékén beszállásolt.

17-én menet Starahutaig, majd az erődített Csenstoehau³⁵ kolostorig, amelynek falai között mintegy 1500 lengyel tartózkodott.

23 Krasznahorvát, ma Horoatu Crasnei, Románia.

24 Franz Ruhmbaum százados két százada.

25 Szódemeter, ma Săuca, Románia.

26 Ferdinánd Károly d'Este tábornoszernagy, a VII. hadtest parancsnoka.

27 Lengyelül Nawojowa Góra.

28 Lengyelül Olkusz.

29 Lengyelül Rabsztyn.

30 Franz Ruhmbaum százados két százada.

31 Lengyelül Szlawków.

32 Császári-királyi 1. (Császár) svalizsérézred.

33 Lengyelül Siewierz.

34 Lengyelül Gniazdów.

35 Lengyelül Częstochowa.

19-én Mztov-ra³⁶ menetelés, ahol az első és a második székely ezred mindkét zászlóalja a mezőn táborozott.

20-án Blazna, 21-én Kominske³⁷ felé vonulás.

22-én menet Mihiltow-ig.

23-án [bevonulás] Petrikan-ba³⁸, ahol a városi raktárban [olyan] felszerelési cikkeket találtak, amelyek az osztrák szállítmányba kerültek.

24-én [menet] Guboehna felé.

25-én [menet] Raschke³⁹ felé

és 26-án Mszesanov⁴⁰ felé.

27-én menet Radaschin-be.

29-én Ruhmbaum százados, aki saját századával mindeddig Petrikan-ban maradt vissza, bevonult a zászlóaljhoz.

Május 3-án bevonulás Varsóba. A zászlóalj a lovassági laktanyába került. A mai naptól egy osztályt készenlétbe helyeztek, Ruhmbaum százados osztálya pedig a Visztula folyó mentén álló előőrshöz vonult. Ez a szolgálat felváltva 16-ig tartott.

17-én éjjel felszedelőzködés, és 18-án menet Gura-ra⁴¹, majd főzés után Billitz-be. 19-én vonulás Mnisov-ig⁴². Este újra indulás; 20-án táborozás Kosenitze⁴³ mellett a mezőn. 21-én táborozás Soslin mellett; ide Schauroth altábornagy⁴⁴ is megérkezett.

22-én Menet Iltza-ra⁴⁵, ahol a Lotharing-vértések⁴⁶ és Császár-huszárok⁴⁷ voltak.

23-án táborozás Kunov-nál.⁴⁸ Itt lengyel előőrset találtak, ezek azonban a császári gyümölcs- és szénaraktár felgyújtása után visszahúzódtak Sandomir⁴⁹ felé.

36 Lengyelül Mstów.

37 Lengyelül Kamińsk.

38 Lengyelül Piotrków Trybunalski.

39 Lengyelül Rawa Mazowiecka.

40 Lengyelül Mszczonów.

41 Góra.

42 Mniszew.

43 Kozienice.

44 Carl Schauroth altábornagy, a VII. hadtest hadosztályparancsnoka.

45 Hża.

46 Császári-királyi 7. (Lotharingiai) vértesezred.

47 Császári-királyi 1. (Császár) huszárezred.

48 Kunów.

49 Lengyelül Sandomierz.

25-én lengyel dzsidások ütöttek rajta a Császár-huszárokon; akik közülük többeket összevágtak, és néhány lovat is zsákmányoltak. Az előőrünk erre Opatov⁵⁰ felé húzódott vissza, a mesterlövészek pedig csatárláncba bontakoztak szét. Erre az egész oszlop a krakkói útra Ibanitz-ig⁵¹ vonult, ahol letáborozott, majd arra a beérkező – és biztos – hírré, hogy az ellenség Sandomirtól nem nyomul tovább, 26-án a településhez vonult.

27-én kiküldték a vadász csatárainkat, akikre az ellenség minden eredmény nélkül néhány ágyúlövést tett. Ezt követően a Ruhmbaum- és a Fieschy-század⁵² a jobb, a Blasevich-⁵³ és a Szörtsey század⁵⁴ a balszárnyra vonult. Az ellenség előrenyomulásakor megkezdett puskatűz mintegy két órán át tartott, majd erős ágyúzás következett délután 3 óráig. 4 óra körül az ellenség újra előrenyomult a Ruhmbaum-század ellen, azonban a csapatok, bár estig tűz alatt álltak, kitartottak. Végül egy, Branowacky tábornok által kijelölt szorosba vonultak vissza a másik osztállyal együtt. A zászlóaljtól 2 fő meghalt, 8 fő megsebesült.⁵⁵

28-án napfelkeltekor a sebesült Arady őrnagy⁵⁶ helyett a rangidős tiszt, Ruhmbaum százados vette át a zászlóaljparancsnokságot. A körülményekre való tekintettel Ruhmbaum azonnal feladta az elmúlt éjszaka félreértett parancs szerint elfoglalt állást, ahol a zászlóalj már lelepleződött, és visszavonult a Miliz-i szorosba, ahol egy szakasz Császár-huszárra akadt. Ezután a szoros Visztulához vezető kijáratánál, a Sandomir felé balra húzódó kijáratnál, illetve az arcvonalnál található Rawin felé rajtaütés ellen egy-egy erős járőrrel biztosította a zászlóaljat, és felvette az összeköttetést a Baillet-sorgyalogsággal.⁵⁷ Ez az utóbbi mozdulat igen fontos volt, és a hadtestparancsnokság is jónak mondotta.

31-én megérkezett a parancs, hogy a Császár-huszárszakasszal együtt alkonyatkor a legnagyobb csendben vissza kell húzódnia a szorosból.

50 Lengyelül Opatów.

51 Lengyelül Iwaniska

52 Anton Fieschy százados.

53 Johann Blassewich alszázados.

54 Szörtsey József százados.

55 Egy kimutatás szerint május 27-én a Sandomierznél vívott harcok során a csiki zászlóaljból egy határőr meghalt és tízen megsebesültek. KA AFA Karton 1482. 1809-5-20. Ausweis in dem Fechten bei Sandomier erlittenen Verlust.

56 Arady István őrnagy.

57 Császári-királyi 55. (Baillet) gyalogezred.

A zászlóalj beérkezésekor már az egész hadtest menetkészen állt. Az utóvédet a székely gyalogság mellett egy Császár-huszárosztály képezte. A hadtest Ivanov⁵⁸ felé menetelt. Ide június 1-én délelőtt érkezett meg, majd főzés után Sktavov-ra⁵⁹ vonult tovább. A zászlóalj a Császár-huszárok híres osztályával továbbra is az utóvédet képezte; egészen a Visztulán való átkelésig ebben a szerepkörben alkalmazták.

Ugyane hónap 2-án menet Passanov-ra⁶⁰, 3-án pedig tovább Iltza-ra. Itt a járőrtől jelentés érkezett, hogy a helység előtti nagy erdőben erős gyalogososztályokból és lovasságból álló ellenséges erők jelentek meg.

4-én – azt követően, hogy Fieschy százados osztályát, továbbá egy osztályt a Sommariva-vérteseiktől⁶¹ az Iltza-i úton előrefelé felállítottak az ellenség figyelemmel kísérésére – a hadtest Nova Misto⁶² felé vonult tovább. Itt főztek, majd utána egy erdőig folytatták a menetet. Az este folyamán – miután az ellenség visszahúzódott – Fieschy százados székelyei a vétesosztállyal egyetemben szintén bevonultak a hadtesthez.

5-én a hadtest több összegyűjtött dereglyén és hajón átkelt a Visztulán. Az 1. székely zászlóalj emberei – ők már korábban átjutottak a túlpartra – a [folyó mentén húzódó] gáton felállva biztosították az átkelést. A sikeres partváltás után a hadtest tovább menetelt; Dombrova⁶³ felé [biztosító] előőrsét a zászlóalj képezte.

7-én menetelés Przelova felé; átkelés a Viszlokán egy épített hajóhídon.

8-án menetelés Radlov-ra és Mille-re. 9-én vonulás Baranov-ra.⁶⁴

10-én a csapatok Rosmadov-ra⁶⁵ meneteltek, ahol járőreink az ellenség embereivel harcba bocsátkoztak és több foglyot, valamint 9 lovat szereztek.

11-én a hadtest továbbvonult. Útközben egy út menti, Tarnowsky⁶⁶ gróf tulajdonában lévő kastélyra lettek figyelmesek. A gróf 300 felfegyverzett parasztja igen ellenségesen viselkedett a csapatainkkal szemben. Az általános fosztogatásnak meglett az ára (sic!), de előrelátóan a sör- és pálinkaházakba több felvigyázót állítottak, akik a nagy sör- és pálinkakész-

58 Valószínűleg ez is Iwaniska.

59 Lengyelül Staszów.

60 Lengyelül Pacanów.

61 Császári- királyi 5. (Sommariva) vétesezred.

62 Lengyelül Nowy Korczyn.

63 Dąbrowa Tarnowska.

64 Baranów Sandomierski.

65 Rozwadów.

66 A Tarnowski család kastélya.

letet megkülönböztetés nélkül, fizetés nélkül szétoztották a legénységnek, a katonáknak, az asszonyoknak, a markotányosoknak és a sereg többi tagja között, hogy ne pazaroljanak belőle, ahogy az ilyen alkalmakkor szokás volt.

A zászlóalj járőrözött egy erdőben, és közben megfőzött. Fieschy százados urat az osztályával, valamint egy Lotharingiai-vérteseosztályt portyázásra különítettek ki. Piccard ezredes⁶⁷ Mitrovich százados⁶⁸, aki a Ruhmbaum-osztályt vezette, egy osztállyal – amelyhez kirendelték gróf Hoditz őrnagyot⁶⁹ is – szintén azonnal elindította. Bár ez a két különítmény kezdetben a San folyó két oldalán működött, a körülmények miatt – vagyis mert az ellenség oldal- és elővédje létszámban erősen megnövekedett, és a lengyel nemzet dezertőrei (sic!) is mindenütt megjelentek – a mi oldalunkon kellett egyesülniük, hogy közös műveletekben, nagyobb erővel tudjon ellenük fellépni.

Ruhmbaum százados parancsot kapott, hogy maradjon Renner százados⁷⁰ osztályánál, majd rövidesen a hadtest elővédjeként Sandomir felé folytatta a menetét. Itt az ellenséges helyőrség minket élénk, de hatástalan ágyútűzzel nyugtalanított. Hamarosan észleltük – a hadtest ekkor már közeledett –, hogy az ellenség a Visztula hídját lebontotta, majd a több előreugró védművel ellátott hídfőt előrelátóan elhagyta. Ruhmbaum százados parancsot kapott, hogy a Renner osztállyal nyomuljon be az elhagyott hídfőbe, amelyet – a védműveket és a gátakat kihasználva – annak ellenére is sikerült veszteség nélkül elfoglalni, hogy az ellenség szüntelenül ágyúzott. Ezt követően – az ágyúzását figyelmen kívül hagyva – az osztály berendezkedett, holott időről időre még tarackgránátokat is lőttek rájuk.

12-én napfelkeltekor a Baillet-georgezred egyik zászlóalja a hídfőbe vonult és felváltotta a székeleyeket, akik a kapott parancs szerint észrevétlenül vonultak ki innen, majd menetüket Csaht⁷¹ felé folytatták, ahol az 1. román zászlóalhoz⁷² csatlakoztak. Itt került sor a főzésre, amely után azonnal továbbindultak. Az ellenség közben tartotta Sandomirt; hajókon

67 Johann Piccard ezredes a császári-királyi 7. (Lotharingiai) vértesezred parancsnoka volt.

68 Andreas Mitrovich százados.

69 Friedrich Hoditz őrnagy az 1. (Császár) huszárezred tisztje volt.

70 Joseph Renner százados.

71 Valószínűleg a lengyelül Czekaj Pniowskinak nevezett helységről lehet szó.

72 Császári-királyi 16. (1. román) határőr gyalogezred.

és tutajokon gyalogos osztályokat, némi lovasságot, emellett pedig tüzérséget szállított keresztül a Visztulán, és ezekkel az erőkkel megszállta a régi San-meder túloldalán lévő erdőséget, amely [terepadottságait tekintve] rendkívül hullámos [azaz egyenetlen, dimbes-dombos] terület volt.

A székely osztály és az első román zászlóalj, ahogy az öreg San-meder 3 láb mély vizén átkelt, folytatta a menetét az ellenség felé. Gorsitze⁷³ falunál heves előőrs harc alakult ki: az ellenség egyrészt a helység előtt lévő erdőbe, másrészt bal oldalról a csatornákkal és gátakkal átmetezett területen nyomult előre, háttal a Visztulának. Az előrenyomulókat mindkét helyszínen arányosan megerősített csapatok alkották. Úgy látszott, hogy nyugodtan akarja bevárni támadásunkat, amely aztán délután 2 órakor olyan hevességgel indult meg, hogy az ellenséget mindenfelé visszavetette. A mi oldalunk által lött puskatűz azonban egyre gyengébben szólt; a székely osztály, majd az 1. román zászlóalj, végül pedig a többi csapat is egészen ellőtte lőszerét. Mivel a lőszereskordélyok 2 óranyi távolságra voltak, nem lehetett mindjárt lőszert hozni. A csapatok tehát felsorakoztak, majd a magas hadtestparancsnok utasítására, egy lovagló tüzéruteg támogatása mellett gyorsan újra előrenyomultak, és az ellenséget feltűzött szuronnal vetették ki új állásaiból.

Ekkor erősítésül egy Weidenfeld-zászlóalj⁷⁴ is megérkezett. Az igencsak átszegdelt terepen Clement kapitány⁷⁵ a Császár-svalizséréktől balról, Czilly kapitány⁷⁶ a Nádor-huszárezredtől⁷⁷ pedig jobbról támadta oldalba az ellenséges gyalogságot, amely sok halott, sebesült és fogoly – köztük több tiszt – hátrahagyásával visszavonult. A katonák sietve felszálltak elhagyott szállítóeszközeikre, és igyekeztek minél gyorsabban átjutni a túlsó partra.

Ebben az előőrs által vívott harcban az osztálytól meghalt Mitscherling zászlós⁷⁸ és őrmestertől lefelé 13 fő, megsebesült Ruhmbaum és Renner százados, valamint őrmestertől lefelé 44 fő. Néhányan eltűntek, ők azonban másnap ismét megjelentek az osztálynál.

73 Lengyelül Gorzyce. Az ütközet kapcsán lásd: Edmund Finke említett műve, továbbá Gustav Amon von Teruenfest: *Geschichte des k. k. 12. Huszaren-Regiments*. Wien, 1876, 48–49. p.; Uő: *Geschichte des k. und k. 1. Husaren-Regimentes*. Wien, 1898, 251. p. Ez utóbbi június 14-re teszi az ütközetet. Cajetan Pizzigheli: *Geschichte des k. u. k. Ulanen-Regiments Kaiser Joseph II. No. 6. Ezred* Kiadó, 1908, 78. p.

74 Császári-királyi 37. (Weidenfeld) gyalogezred.

75 Franz Kliment elsőkapitány.

76 Szily Antal elsőkapitány.

77 Császári-királyi 12. (Nádor) huszárezred.

78 Joseph Mitscherling zászlós.

Ő királyi Fensége Ferdinánd főherceg ezen székely osztály becsületes magatartásával kapcsolatban június 13-án kiadott napiparancsában teljes megelégedését és köszönetét fejezte ki, akárcsak a többi zászlóalj- és ezredparancsnok jelenlétében Ruhmbaum századosnak, akit csapatai példás vezetéséért emelt ki név szerint.

Június 13-án Fieschy százados vette át a zászlóalj parancsnokságát. A báró Piccard ezredes parancsnoksága alatt kikülönített 2. osztály 11-ig Rosvaldov-ban⁷⁹ volt, 12-én Pressel-be⁸⁰, 13-án pedig Uhlanov⁸¹ felé menetelt. A Renner-féle osztály, miután az ellenség a San folyón át visszahúzódott, egészen a lebontott San-hídig ment előre, és a folyó vonalán a Császár-huszárokkal kordont vont. A kikülönített 2. osztály 14-én Domastovára vonult, 15-én pedig Ohlanov-ra⁸² tért vissza.

16-án éjjel: Sandomir lövetése, előrenyomulás az oroszok felé.

17-én sikerült elfogni egy Lembergől Sandomirba küldött ellenséges hírnököt. A nála talált pénzt a különítményeink tisztjei között szétosztották.

18-án az ellenség Sandomirt kapitulációval átadta. A különítmény 2. osztálya Ratzbadasch-ba menetelt.

19-én a kikülönített őrsöket, amelyek a San mentén álltak, a San hídjánál vonták össze.⁸³

20-án a 2. kikülönített osztály Gorcsitze-be menetelt, ott letáborozott, és várta a 3. osztályt.

21-én Fieschy százados a San hídjától a 2. osztályhoz beérkezett. Az osztály Baranov elé húzódott vissza, az utóvédet Fieschy adta.

22-én több kincstári sószállító hajó a Visztulán... [olvashatatlan], az orosz elővédek az utóvédet egy félórányi távolságból követik.

23-án Crzelow-tól⁸⁴ átkelés Melitz-nél⁸⁵ a Wislokán. A Ruhmbaum- és a Mitrovich- század a Császár-huszárokkal bal felé kordont alakítva a Wislokánál maradt.

79 Lengyelül Rozwadów.

80 Lengyelül Przędzel.

81 Lengyelül Ulanów.

82 Valószínűleg Ulanówra.

83 A június 19-i hadrendi tábla szerint a csíki zászlóalj 1307 fővel Leopold Trauttenberg vezérőrnagy hadosztályának Branowatcky-dandárában szolgált. KA AFA 7. Korps (Erzherzog Ferdinand in Galizien) Karton 1429. 1809-6-216. Ordre de Bataille für 19. Juny. és K 1830. 1809-7-1. Früh Rapport vom 21. bis 30. Juny.

84 Lengyelül Chorzelów.

85 Lengyelül Mielec.

27-én: a Stramhische vonal. A vezénylő [parancsnok] Ő királyi Felsége megszemlélte a Császár-huszárezredet és a négy székelly századot, valamint manővereket hajtatott végre velük. Délután az oroszok a Viszlokánál, velünk szemben a figyelőiket felállították.

4-én [menet] Schiraszy-ig.

5-én menet a Dunajecen át Radlow⁸⁶ felé. Kordon felállítása, a századok a folyó mentén helyezkedtek el. A hajók és hidak a folyó mentén előkészítve; az oroszok újra kiállították őrseiket.

13-án menetelés Latzete felé. Az oroszok Radlow-ban.

14-én csatlakozás a hadtesthez, amelynek minden egysége átkelt a Visztulán.

15-én menet Mislenitze-en túlra.⁸⁷ Az orosz kozákok a gelow-i⁸⁸ országútnál néhány száz lépésnyi távolságra maradtak.

19-én kihirdették a fegyverszünetet. Mi Mislenitze városban beszállásoltunk.

22-én [menet] Barvald Gorni-ig.⁸⁹ 23-án beszállásolás Zatornál és környékén.

25-én a Renner-, a Mitrovich- és a Ruhmbaum-század átvette a kordon-szolgálatot a Visztula mentén. 28-án bevonulás, utána menetelés Rutze-ig.

29-én [menet] Vadowitz-ig.⁹⁰

30-ám [menet] Kenti⁹¹ felé.

Augusztus 1-én [menet] Biala-ba.⁹²

2-án Koehau.

3-án [menet] Teschen-be⁹³ a környékére; Scahauroth altábornagy úr várta a csapatokat, és elrendelte, hogy tartsanak díszszemlét a városon át.

4-én [menet] Jablunka felé, át a magyar határon.

5-én Csaca.⁹⁴

6-án Sillein.

86 Lengyelül Radlów.

87 Lengyelül Myślenice.

88 Lengyelül Gdów.

89 Valószínűleg Barwałd Średni.

90 Lengyelül Wadowice.

91 Lengyelül Kepty.

92 Lengyelül Bielsko-Biala.

93 Csehül Trinec.

94 Szlovákul Čadca.

- 7-én Predmér.⁹⁵
 9-én Illava.⁹⁶
 12-én Trencsin.⁹⁷
 13-án Dubnilz.⁹⁸
 14-én Kusmitz.⁹⁹
 18-án Neutra.¹⁰⁰
 19-én Komies.¹⁰¹
 20-án Neuhausel.¹⁰²

1-én [menet] Komáromba. Útközben az egész VII. hadtest összetömörült és így vonult be Komáromba, kivéve a lovasságot. Útközben, Komáromban a Császár Ófelsége mellett ott álltak mind a főhercegek, a vezérek, és több tábornok is; [itt] parádé [is volt], majd táborba vonulás Ó-Szőnybe a Dunán át.

23-án barakkok építése.

31-én Ruhmbaum őrnagy átvette a zászlóaljparancsnokságot [ez – az események időrendjétől eltérően – itt jelenik meg a dokumentumban].

24-e: majdnem mindennap munka, 900 ember fő- és altisztekkel az erődépítéshez vezényelve. Ez a legénység 1/2 hetente 1/8 meszely pálinkát, 1/2 font lisztet, 1 meszely bort, naponta 1/2 font ingyen húst, továbbá 27 krajcár pótdíjat kapott. Egyébként a zászlóalj szolgálatot adott, továbbá kiképzés is volt. A tartalék dobosok az ezredjeleket gyakorolták, a tanult dobosok pedig az inszurrekció dobosait gyakoroltatták.

Szeptember 11-én Arady alezredes átvette a zászlóalj parancsnokságát.

16-án a 2. tábori zászlóalj a határról megérkezett.

2.§ A második tábori zászlóalj

A magas Főhadparancsnokság P. No. 894 parancsa szerint a 2. zászlóalj, valamint a még itt a határban lévő 3 század megkapta az utasítást a kivonulásra. A kivonulók júliusban találkoztak a gyulafehérvá-

95 Szlovákul Peredmier.

96 Szlovákul Ilava.

97 Trencsén, szlovákul Trenčín.

98 Trencséntölgyes, szlovákul Dubodiel.

99 Nyitrakozma, szlovákul Kuzmice.

100 Nyitra, szlovákul Nitra.

101 Komját, szlovákul Komjatice.

102 Érsekújvár, szlovákul Nové Zámky.

ri¹⁰³ helyőrségből Földváry őrnagy úrral együtt Marosvásárhelyre¹⁰⁴ érkezőkkel, és az ottani gyülekezőhelyen beszállásoltak, nem sokkal később pedig Mezőbándra¹⁰⁵ helyezték át őket, és ott szállásoltak be. Végül 1809. augusztus 18-án elindultak Komáromba, mégpedig Kerelőszentpál¹⁰⁶ felé.

19-én Ketzébe¹⁰⁷ meneteltek.

20-án [menet] Kotsárra.¹⁰⁸

21-én [menet] Nagyenyedre¹⁰⁹, ahol 23-án gróf Pücker tábornok¹¹⁰ és Bischof táborigaznád¹¹¹ megszemlélte őket. A többletgyerekeket és felszerelési tárgyakat Gyulafehérvárra küldték, a mesterlövészek viszont itt kaptak felszerelést.

24-én Berek¹¹² állomáson voltak; ide Gyulafehérvárról – különböző egyéb cikkek mellett – több egyenruha is érkezett.

25-én [menet] Gyógyra.¹¹³

26-án [menet] Marossomlyóra.¹¹⁴

27-én [menet] Illye-re¹¹⁵, 29-én Glod-ra.¹¹⁶

30-án: Itt.¹¹⁷ Itt a zászlóalj a további menetrend várta, amely egy magas magyar tábornoktól származott, és amely előírta, hogy a zászlóaljnak naponta 2 állomást kell maga után hagynia, félig kocsikon, félig gyalog [haladva].

31-én menetelés Tótvárad¹¹⁸ és Berzova¹¹⁹ felé.

Szeptember 1-én: Odvos és Radna.¹²⁰

2-án [menet] Szabadhely¹²¹ és Arad felé.

103 Románul Alba Iulia.

104 Románul Târgu Mureş.

105 Románul Band.

106 Románul Sânpaul.

107 Maroskece, románul Chetani.

108 Székelykocsárd, románul Lunca Mureşului.

109 Románul Aiud.

110 Franz Pücker vezérőrnagy, a gyulafehérvári vár parancsnoka.

111 A hadbiztosok között az 1810-es Militárschematismusban Franz Bischof, pancsovai hadbiztos szerepel.

112 Borberek, románul Vurpâr.

113 Algyógy, románul Geoagiu.

114 Marossolymos, románul Şoimuş.

115 Marosillye, románul Iia.

116 Románul Glodgileş.

117 Románul Ilteu.

118 Románul Vărădia de Mureş.

119 Románul Bârzava.

120 Magyarul ma Máriaradna.

121 Románul Sâmbăteni.

3-án [menet] Battonya és Torna¹²² felé.

4-én: Tótkomlós és Orosháza.

5-én: Szentés és Csongrád.

6-án: Alpár¹²³ és Kecskemét.

7-én: Körös¹²⁴ és Cegléd.

8-án: Alberti¹²⁵ és Gyömrő.

9-én [menet] Budára.

10-én Leuven tábornok¹²⁶ úr megszemlélte a zászlóalj, felszerelését a Budai Gazdászati Hivatalból különféle cikkekkel egészítették ki.

11-én a zászlóalj kapott 12 poggyászlovat és 6 poggyászfűt. Ellenben a mesterlövész-lándzsát és egyéb felszerelési tárgyakat le kellett adni, mivel fölös számban voltak

12-én [menet] Csabára.¹²⁷

13-án [menet] Neudorf-ra.¹²⁸

14-én menet Almásra¹²⁹, 16-án pedig Ószőnybe táborba, ahol barakkokba osztották be őket.

3. § A két tábori zászlóalj

Szeptember 19-én megérkezett Schauroth altábornagy úr, és megszemlélte, valamint manővereztette a 2. zászlóalj. Ezt követően 22-én Földváry őrnagy lett a zászlóaljparancsnok, Arady alezredes pedig betegség miatt a határra ment, ahol a tartalék zászlóalj parancsnokságát vette át.

15-én Branowatcky dandárparancsnok úr és Rathy tábori hadbiztos¹³⁰ megvizsgálta a 2. zászlóalj használhatatlan cipőit. Ezekben, valamint a következő napokban részben hadi iskola volt, részben gyakorlatozás volt.

17-én korán reggel 2 alkalommal földrengés volt.

23-án az 1. zászlóalj és a Burgarich-osztály szállásra Ácsra vonult, a Blasevich- és Budimirovich-osztály erőd munkára Új-Szőnybe¹³¹ [ment,

122 Románul Turnu.

123 Ma Tiszaalpár.

124 Ma Nagykörös.

125 Ma Albertirsa.

126 Ernest Leuven vezérőrnagy 1808-ban szolgálaton kívüli állományban volt Pesten.

Köszönöm Nagy-L. Istvánnak, hogy megtalálta e névváltozatban.

127 Ma Piliscsaba.

128 Ma Nyergesújfalu.

129 Ma Dunaalmás.

130 Rátky Ferenc, galíciai hadbiztos.

131 Ma Komárom.

ahol] barakkokba helyezték el. Átvonulás közben Schauroth altábornagy megszemlélte a két zászlóaljat.

31-én a székelyek egy zászlóalj [megérkezése] miatt kénytelenek voltak közelebb húzódni egymáshoz.

November 7-én a tábornok úr, a dandárnok úr, a törzs, valamint a Budimirovich-, a Polyák- és a Hannenheim-századok Tárkány helységbe, a Fieschy-, a Szörtsey-század és a Ruhmbaum Bőnybe, Földváry és Bittmann¹³² Banára, és Blasevics Altajóra [mentek]. (Sic!)

10-én az ezred új elhelyezést kapott: [ennek értelmében] a törzs és a Budmirovich-osztály Nyalkára, a Fieschy-osztály Tápszentmiklósrá, a Földváry-osztály Pázmádra, a Blasevich-század Tagyra és Hannerheim-század Asszonyfalvára [ment].¹³³

18-án a Burgarich-osztály Pázmádra, a Renner-osztály Tápszentmiklósrá kvártélyozott be.

30-án az egész ezred Nagyigmádra menetelt és ott bekvártélyozott. Ugyanitt a betegek számára előfogatot engedélyeztek.

December 1-én [menet] Idertiny-be¹³⁴ és környékére.

2-án: Tóth Megyer¹³⁵ és Tothandroth.¹³⁶

4-én [menet] Surány-ra¹³⁷ és környékére.

10-én megérkezett a menetterv a határhoz való visszavonulásra, amelyhez a menetállomásokat [tartalmazó listát] is hozzáfűzték.

20-án Budán a parancsnok nevében fogatos lovak, poggyászlóvak, pénztárkocsi és [a határőrök számára] szükséges cipők vételezésére került sor.

Február 4-én az ezred megérkezett törzsszállására, Csikszeredába. A legénység és a betegek a saját házi századjukhoz bocsáttattak. Az összes náluk lévő kincstári cikkeket a törzsraktárakba helyezték el.

Végül még megjegyzendő, hogy alulírott ezredparancsnok – a magas Főhadparancsnokság P 2231. számú rendeletének megfelelően – az ezredadjutánszal, az ezreddobossal, a prófoszokkal, zenészekkel, továbbá 3, a

132 Josef Bittmann alszázados.

133 Győrasszonyfalva.

134 A település neve ma Ímeli.

135 Tótmegyer, szlovákul Palárikovo.

136 Andód, szlovákul Andovce.

137 Nagysurány, szlovákul Šurany.

századokhoz tartozó tiszttel november 28-án Komáromba, a hadsereghez indult, azonban csak a Debrecen melletti Létáig értek el. Létától visszafordultak a határ felé, mivel az ezred már visszavonulóban volt; az alulírottal emiatt csak jóval később, január 21-én látták viszont egymást.

Csikszereda, 1810. június 30.
Roscher ezredes¹³⁸

Skylence (részlet)

138 Bonaventura Roscher ezredes, ezredparancsnok.